

בס"ד, כ"ו שבט התשפ"ה

סנהדרין דף ס"ט - דיני קטן מוליד, זמן בן סורר ומורה, והליכה אחר הרוב בדיני נפשות

שאלות:

1. ג'ינה תובעת מג'ון בן השמונה מזונות בטענה שהוא אבי התינוק שלה. זה יכול להיות?

האם קטן יכול להוליד

בדף הקודם ראינו מחלוקת שרב חסדא אמר שבן שאביו הוליד אותו כשהיה קטן לא יכול להיות בן סורר ומורה, ולמד זאת מהפסוק "כי יהיה לאיש בן". רבה חלק על רב חסדא וסבר שקטן לא מוליד כלל, [ולמד את זה מהפסוק "ואם אין לאיש גואל" - רק לאיש צריך לחפש אם יש לו גואל, אבל לקטן לא צריך לחפש כי בוודאי אין לו בן שיהיה גואל].

○ **אביי** מקשה על רבה: מברייאתא שלפירושים שונים עוסקת בשפחה חרופה, שדורשת מהפסוק "ואיש" - הו"ו באה לרבות שבן תשע שנים ויום אחד ראוי לביאה, אם כן מוכח שקטן כן מוליד?

הגמרא מתרצת: יש לו זרע אבל הוא לא מוליד, כמו תבואה שלא הבשילה. בבית מדרשו של חזקיה למדו שזרע של קטן לא מוליד מהפסוק "וכי יזיד איש על רעהו להורגו" - נכתב "יזיד" ולא "ירשיע", ללמד שאיש מזיד ומזריע (מבשיל זרעו) אבל קטן לא מזיד ולא מזריע.

○ הגמרא מקשה מתנא דבי רבי ישמעאל: שדרש "בן סורר ולא אב" - שמי שכבר נולד לו בן לא יכול להיות בן סורר ומורה (רש"י). והרי רבי כרוספדאי אומר שכל התקופה שאפשר להיות בן סורר ומורה היא רק שלושה חודשים, אז איך יתכן שנולד לו בן בתקופה הזו? אם אשתו התעברה אחרי שהביא שתי שערות, איך הספיק להוליד בשלושה חודשים לפני שהקיף זקן? ואם התעברה לפני שהביא שתי שערות - זו ראייה שקטן מוליד, וקשה על רבה!

הגמרא מתרצת: שמדובר שהתעברה אחרי שהביא שתי שערות והוליד אחרי שהקיף זקן אחרי שעברו הרבה יותר משלושה חודשים, והדרשה "בן ולא אב" מלמדת שמי שראו להיות אב (שאשתו בהריון) לא נידון כבן סורר ומורה, למרות שעוד לא הפך לאב.

2. שלהבת התחתנה לפני חודשיים וחצי. האם יתכן שרואים עליה שהיא בהריון?

זמן חיוב בן סורר ומורה

הגמרא דנה בדברי רבי כרוספדאי שאומר משם רבי שבתי שכל ימיו של בן סורר ומורה הם רק שלושה חודשים. הגמרא מקשה: הרי שנינו במשנה "משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן"?

הגמרא מתרצת שאיזה מהתנאים שמגיע קודם מסיים את התקופה:

- אם הקיף זקן - פטור אפילו שלא מלאו שלושה חודשים.
- אם מלאו שלושה חודשים - פטור אפילו שלא הקיף זקן.

רבי יעקב מנהר פקוד ישב לפני רבינא ואמר משמו של רב הונא בנו של רב יהושע: שמדברי רבי כרוספדאי יש ללמוד שיוולדת לשבעה חודשים אין עוברת ניכר לשליש ימיה. כי אם היה

ניכר, למה צריך לחכות שלושה חודשים כדי לפטור מדין בן סורר ומורה? נפטור אותו קודם אחרי שני חודשים ושליש!

רבינא מתרץ: שאין מכאן הוכחה, כי גם אם ביולדת לשבעה חודשים העובר ניכר אחרי חודשיים ושליש, התקופה של בן סורר ומורה נקבעה לפי רוב הנשים שיוולדות לתשעה חודשים. 3. החזן במוסף הכריז שראש חודש יהיה ביום שלישי, אחד המתפללים צעק יום שלישי ורביעי. זה הגיוני שהוא טועה?

הליכה אחר הרוב בדיני נפשות

רב הונא בנו של רב יהושע מקשה על התירוץ של **רבינא**: איך אפשר ללכת אחרי הרוב בדיני נפשות ולהרוג את הבן סורר ומורה ולא לתת לו פטור אחרי חודשיים ושליש? הרי התורה אומרת "ושפטו העדה והצילו העדה", שבדיני נפשות צריך לחפש כל צד של זכות לנאשם!

רבינא חולק ומביא ראיה שהולכים אחרי הרוב גם בדיני נפשות ממשנה שראינו: כשעד אחד אומר שהמאורע היה בשניים בחודש ועד שני אומר בשלושה בחודש - עדותן קיימת. מניחים שהם לא מכחישים אחד את השני אלא שאחד מהם יודע שהחודש הקודם היה מעובר והשני לא, כי רוב האנשים טועים בעיבור החודש.

רבי ירמיה מדפתי מביא ראיה נוספת, שהגמרא דוחה אותה: מדין בת שלוש שנים ויום אחד שמתקדשת בביאה וחייבים עליה מיתה משום אשת איש (ועוד דינים חלים עליה, למשל שמי שבא עליה בנידתה משכב שהוא שוכב עליו מטמא כמו בגד עליון של זב שהוא מטמא רק אוכלים ומשקים).

הגמרא מקשה: איך הורגים את מי שבא עליה, אולי היא איילונית ואז יתברר בעתיד שהקידושין בטלים למפרע שהוא לא התכוון לשאת אותה אם היה יודע שהיא איילונית, סימן שהולכים אחרי הרוב?

הגמרא דוחה את הראיה, ומעמידה בסוף את הברייתא של **רבי ירמיה מדפתי** שמדובר במקרה שהמקדש קיבל על עצמו שהוא מקדש אותה גם אם היא איילונית ולכן אין הוכחה מ**רבי ירמיה מדפתי**.

4. האם יתכן שבת שבע ילדה את שלמה כשהייתה בת שש שנים?

האם ביאת קטן פוסלת לכהונה

הברייתא מביאה מחלוקת בעניין אישה המסוללת (עושה מעשה פריצות) בבנה קטן והערה בה (עשה בה תחילת ביאה):

- **בית שמאי:** פוסלים אותה מהכהונה כי הוא עשה אותה זונה.
- **בית הלל:** מכשירים אותה לכהונה.

רב חייא בנו של **רבה בר נחמני** מסביר את המחלוקת בשם **רב חסדא** (ויש אומרים שאמר זאת **רב חסדא** בשם **זעירי**):

- בבן תשע שנים ויום אחד - כולם מודים שביאתו ביאה (ועשה אותה זונה)
- בפחות מבן שמונה - כולם מודים שאין ביאתו ביאה
- המחלוקת היא בבן שמונה:
- **בית שמאי:** לומדים מדורות הראשונים שהולידו בגיל זה

◦ **בית הלל:** לא לומדים מדורות הראשונים

הגמרא דנה בראיות מדורות הראשונים, את שתי הראיות הראשונות הגמרא דוחה:

1. **מאחיתופל ובת שבע** - הגמרא מוכיחה מהפסוקים ששלמה היה בן שנתיים כשאבשלום הרג את אמנון וברח לגשור. אבשלום ישב שם שלוש שנים, וכשחזר מגשור (אחרי שיואב פייס את דוד) ישב בירושלים שנתיים ואז מרד בדוד. יוצא ששלמה היה אז בן שבע. אחיתופל חנק את עצמו באותה תקופה והגמרא מוכיחה שהיה בן 33. כיוון שאחיתופל היה סבא של שלמה (אבי אליעם אבי בת שבע), יוצא ששלמה נולד כשאחיתופל היה בן 26. אם מורידים שנתיים של שלושה הריונות, יוצא שאחיתופל היה בן שמונה כשהוליד את אליעם, אליעם היה בן שמונה כשהוליד את בת שבע, ובת שבע הייתה בת שמונה כשהולידה את שלמה.

הגמרא דוחה את הראיה: יתכן שאליעם ואחיתופל הולידו בגיל תשע, ובת שבע היא שילדה בגיל שש כי אישה בריאה יותר, והראיה שהיה לה כבר ילד שמת לפני שלמה.

2. **מהרן אבי שרה** - מהפסוקים עולה שאברהם היה גדול מנחור בשנה, ונחור גדול מהרן בשנה. נמצא שאברהם גדול מהרן בשנתיים. אברהם היה גדול משרה בעשר שנים, וכיוון ששרה היתה בתו של הרן, יוצא שהרן היה בן שמונה כשהוליד את שרה.

הגמרא דוחה את הראיה: יתכן שאברהם היה הצעיר באחים, והתורה מנתה אותו ראשון בגלל חכמתו, כמו שמצאנו אצל בני נח, שם נמנה ראשון למרות שלא היה הבכור.

3. **מבצלאל** - הגמרא מוכיחה שכשעשה את המשכן היה בן שלוש עשרה לפחות (כי נאמר "איש איש ממלאכתו"). בשנה השנייה ליציאת מצרים הקימו את המשכן ושלחו את המרגלים, וכלב (סבא רבה שלו) היה אז בן ארבעים. אם נוריד ארבע עשרה שנה של בצלאל בשילוח המרגלים, נשארו עשרים ושש שנים, ואם נוריד שנתיים של שלושה הריונות (של חור, אורי ובצלאל), יוצא שכל אחד הוליד בגיל שמונה.

בסיום הדף מובאת ברייתא: **רבי שמעון** אומר שמצד הסברה היה יותר ראוי שבת תהיה סוררת ומורה, כי כשהיא זוללת ושובעה היא יותר קרובה לפריצות ולעבירה. אבל זו גזירת הכתוב שדווקא בן יכול להיות סורר ומורה ולא בת.